

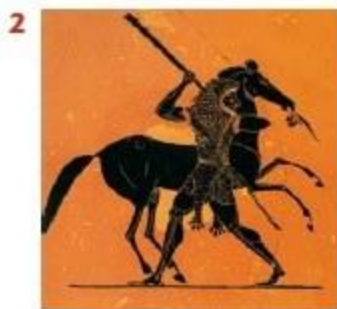
ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΜΕ ΕΝΑ ΑΛΟΓΟ, ΣΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Δημιουργίες και δημιουργοί χθές και σήμερα

Το άλογο συνδέθηκε στενά με την εξέλιξη και τον πολιτισμό του ανθρώπου. Όταν το εξημέρωσε, το έκανε βοηθό στις πρώτες ασχολίες του και σύμμαχο στην αντιμετώπιση των εχθρών του. Ο πρωτόγονος άνθρωπος το θαύμαζε και του έδωσε μυθικές και ιερές διαστάσεις. Από την ομορφιά, τη δύναμη και την ταχύτητά του εμπνεύστηκαν οι καλλιτέχνες και το απεικόνισαν με πολλές παραλλαγές. Σκάλισαν τη μορφή του στο ελεφαντόδοντο, στην πέτρα και το ξύλο. Το ζωγράφισαν με γραμμές, σχήματα και χρώματα. Σχεδίασαν και μελέτησαν την κίνηση, τον ρυθμό και την ομορφιά του. Σήμερα τη μορφή του αλόγου τη συναντάμε σε ναούς, μουσεία, μνημεία, και σε έργα πολλών καλλιτεχνών.

1 - Παράσταση από ερυθρόμορφο αγγείο με τον Πήγασο και τον Βελλερεφόντη

2 - Παράσταση από μελανόμορφο αγγείο που απεικονίζει τον Ηρακλή και τα άλογα του Διομήδη

Τα άλογα στην αρχαία Ελλάδα

Η αρχαία ελληνική τέχνη είναι κατάμεστη από γλυπτά, έργα ζωγραφικής και ψηφιδωτά μυθικών και θεϊκών πλασμάτων, όπως ο Κένταυρος κι ο Πήγασος.

Γονείς του Πήγασου ήταν ο Ποσειδώνας και η Μέδουσα Γοργώ. Η θεά Αθηνά βοήθησε τον Περσέα να κόψει το κεφάλι της Μέδουσας για να το προσφέρει στον βασιλιά Πολυδέκτη. Για να αποφύγει το θανατηφόρο βλέμμα της Μέδουσας, ο Περσέας κοίταξε την αντανάκλαση της στην ασπίδα της Αθηνάς και της έκοψε το κεφάλι με το σπαθί του. Τότε, ο Πήγασος ξεπήδησε από τον λαιμό της μητέρας του. Ο Περσέας τον ίππευσε και κατάφερε να φύγει από τη σπηλιά και την καταδίωξη των άλλων δύο γοργόνων, αδελφών της Μέδουσας.

3 - Αθηνά, Πήγασος και Βελλεροφόντης, τοιχογραφία στην Casa dei Dioscuri στην Πομπηία

4 - Ο Πήγασος, ο Βελλερεφόντης και η Χίμαιρα.

5 - Ο Περσέας σώζει την Ανδρομέδα.

6 - Πήγασος

7 - Musée du Louvre - Centaure chevauché par l'amour

Σύμφωνα με την παράδοση που αναφέρει ο Πίνδαρος, οι Κένταυροι κατάγονταν από τον Ιξίονα κι από ένα σύννεφο, τη Νεφέλη. Από την ένωσή τους γεννήθηκαν οι Κένταυροι που έμοιαζαν με άλογα από τη μέση και κάτω και με ανθρώπους από τη μέση και πάνω.

8 - Η εκπαίδευση του Αχιλλέα από τον Κένταυρο Χείρωνα

9 - Η εκπαίδευση του Αχιλλέα από τον Κένταυρο Χείρωνα

Το άλογο για τους Έλληνες ήταν σύμβολο δύναμης, ομορφιάς και υπερηφάνειας. Στον Παρθενώνα, οι ανάγλυφες μετώπες, τα αετώματα και η ζωφόρος διακοσμούν πομπές αλόγων-σύμβολα της δύναμης της Αθήνας και των θεών.

10 - Ο Παρθενώνας έχει διακοσμηθεί με πολλές παραστάσεις που απεικονίζουν άλογα και ανθρώπους.

11 - Ανάγλυφο του Παρθενώνα με θέμα τη μάχη των Κενταύρων και των Λαπίθων.

12 - Ο Μέγας Αλέξανδρος με τον Βουκεφάλα στη μάχη της Ισού.

Ο **Βουκεφάλας** ήταν το άλογο του Μεγάλου Αλεξάνδρου και ένα από τα πιο γνωστά άλογα στην παγκόσμια ιστορία.

Πολλές φορές περιγράφεται ως σκούρου χρώματος, ψηλό και πολύ δυνατό, όπως άλλωστε τα περισσότερα Θεσσαλικά άλογα εκείνης της εποχής. Σύμφωνα με τον Πλούταρχο, ο Φιλόνικος ο Θεσσαλός, ένας έμπορος αλόγων, πρότεινε στον Φίλιππο της Μακεδονίας, να αγοράσει τον Βουκεφάλα για δεκατρία τάλαντα. Η ευμηγορία των παρευρισκόμενων Μακεδόνων ήταν ότι πρόκειται για ένα άγριο και ατίθασσο άλογο, το οποίο κανείς δεν θα μπορούσε να δαμάσει. Ο Φίλιππος ήταν έτοιμος να απορρίψει την προσφορά αν δεν παρέμβαινε ο γιος του Αλέξανδρος. Ο νεαρός τότε Αλέξανδρος παρατηρώντας τη συμπεριφορά του αλόγου, διαπίστωσε ότι φοβόταν τη σκιά του. Έτσι, πλησιάζοντάς το, άρπαξε τα χαλινάρια του και το έστρεψε προς τον ήλιο. Αφού το άλογο δεν έβλεπε την σκιά του, ηρέμησε και έτσι

κατάφερε ο Αλέξανδρος να το υπεύσει. Οι παρευρισκόμενοι ζητωκραύγασαν τον νεαρό Αλέξανδρο και ο πατέρας του Φίλιππος, λένε από τη μεγάλη χαρά του, τον ασπάστηκε και του είπε: «Γιε μου, ψάξε για βασίλειο αντάξιο σου. Η Μακεδονία είναι μικρό βασίλειο για να σε χωρέσει»

13 - ΚΕΛΗΣ ΙΠΠΟΣ ΜΕ ΝΕΑΡΟ ΑΝΑΒΑΤΗ

Παρουσίαση του έργου: Ο «Jockey του Αρτεμισίου» αποτελεί χαρακτηριστικό έργο της ελληνιστικής τέχνης και μία από τις λίγες αναπαραστάσεις ελληνικών ιπποδρομιών. Θεωρείται ένα από τα θαυμαστά γλυπτά για τον δυναμισμό και την ευαισθησία του. Πρόκειται για ανάθημα* νίκης σε παιδικούς αγώνες ή σε ιπποδρομίες. Το άλογο, όπως καταλαβαίνουμε από την κίνηση και το δυνατό, λεπτό και σλιπνό σώμα του, είναι ένας κέλης* για αγώνες. Η στάση του, τη στιγμή που το απαθανάτισε ο γλύπτης, είναι ορμητική. Μας παρουσιάζεται όταν ξεκινά τον καλπασμό του στους αγώνες, με όλες του τις δυνάμεις σε μεγάλη ένταση. Τα μπροστινά του πόδια υψώνονται στον αέρα. Οι δυνατοί και γεμάτοι ενέργεια μύες του διαγράφονται έντονα στο κεφάλι και στον λαιμό. Τα μάτια του είναι ορθάνοιχτα, τα ρουθούνια του φαίνεται να εισπνέουν με δύναμη τον αέρα, τα αυτιά του είναι γερμένα προς τα πίσω και το στόμα του είναι ανοιχτό από το τράβηγμα του χαλινარიού, με αποτέλεσμα να βλέπουμε τα δόντια και τη γλώσσα του. Η χαιτή του είναι κοντοκουρεμένη και το δέρμα του μοιάζει ιδρωμένο. Αξιοθαύμαστη είναι η καμπύλη που διαγράφεται στο επάνω μέρος του σώματος του ζώου, από τα ρουθούνια έως την ουρά. Στον αριστερό μηρό του αλόγου υπάρχει χαραγμένο ένα περίγραμμα της Νίκης, η οποία υψώνει στα χέρια της στεφάνι. Οι ιδανικές αναλογίες του αλόγου πιστοποιούν τις γνώσεις αυτού που το φιλοτέχνησε σχετικά με την ανατομία του ζώου. Ο καλλιτέχνης κατάφερε να αποδώσει με λεπτό και ταυτόχρονα δυνατό τρόπο την έντονη προσπάθεια που κατέβαλε το ζώο εκείνη τη στιγμή. Ο μικρόσωμος, γεμάτος ένταση αναβάτης, γέρνει προς τον λαιμό του αλόγου. Στην έκφραση του προσώπου του είναι αποτυπωμένα η αγωνία και το πάθος. Τα χαρακτηριστικά του είναι άγρια και πιθανολογείται πως πρόκειται για νεαρό δούλο, πιθανώς μαύρο. Ο αναβάτης πρέπει να κρατούσε στο αριστερό του χέρι τα ηνία (τα οποία δεν έχουν βρεθεί), ενώ στο δεξί χέρι κρατούσε ραβδί ή μαστίγιο με το οποίο χτυπούσε το άλογο, για να τρέξει γρηγορότερα. Το ένδυμά του είναι ένας απλός, λιτός, κοντός χιτώννας, που σφίγγει με λεπτή ζώνη στη μέση, ο οποίος καλύπτει τον αριστερό, αλλά αφήνει ακάλυπτο τον δεξιό ώμο. Με εξαιρετικό τρόπο έχουν αποδοθεί οι πτυχώσεις και η κίνηση του ρούχου. Λόγω της ορμής του αλόγου και της ταχύτητας που αυτό έχει αναπτύξει, ο χιτώννας του αναβάτη μοιάζει να κινείται προς την κατεύθυνση του ανέμου που φυσά από μπροστά. Τα πόδια του αναβάτη είναι δυνατά και μυώδη και στα άκρα τους είναι δεμένα σφικτά με κορδόνια τα σπιρούνια, για να κεντρίζει ο υπέας το άλογο. Η κίνηση του αριστερού χεριού του, καθώς και η κλίση και η κίνηση του σώματός του ακολουθούν με εξαιρετικό τρόπο την καμπύλη του λαιμού του αλόγου. Η κίνηση των δύο σωμάτων (αναβάτη και αλόγου) δημιουργούν μια άρρηκτα δεμένη σύνθεση. Τα πόδια του αναβάτη σχηματίζουν έναν κάθετο άξονα με την κοιλιά του ζώου, προσδίδοντας ένταση στη μέση της σύνθεσης. Το δεξί χέρι που ραβδίζει επιτείνει την ένταση αυτή. Πρόκειται για ένα περίοπτο γλυπτό, το οποίο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

***Ανάθημα (τάμα):** Αντικείμενο που κάποιος αφιερώνει σε ιερό πρόσωπο, θεότητα ή ναό. Το πρόσωπο που προσφέρει το ανάθημα δείχνει έμπρακτα τις ευχαριστίες του για την προστασία ή την εκπλήρωση μιας επιθυμίας του με το να χρηματοδοτεί τη δημιουργία ενός καλλιτεχνικού έργου, το οποίο συνήθως εκτίθεται σε δημόσιο χώρο.

Σύντομο ιστορικό: Το εξαιρετικό αυτό γλυπτό, το οποίο αποτελεί πρότυπο έργο, βρέθηκε το 1928 στον βυθό του ακρωτηρίου Αρτεμίσιο της βόρειας Εύβοιας. Ανασύρθηκε σε πολλά κομμάτια, τα οποία προέρχονται από ναυάγιο του 140 π.Χ. περίπου, σύμφωνα με τη χρονολόγηση των αγγείων, των κεραμικών και άλλων αντικειμένων που βρέθηκαν μαζί με τα χάλκινα κομμάτια του γλυπτού. Οι έρευνες της ενάλιας αρχαιολογίας* για την ανεύρεση και ανάσυρση του γλυπτού έφεραν στο φως αρχικά το μπροστινό τμήμα του αλόγου και τον νεαρό αναβάτη και έως το 1937 τα υπόλοιπα μέρη του έργου. Όταν τα κομμάτια του γλυπτού ανασύρθηκαν από τον βυθό, είχαν υποστεί φθορές από ιζήματα, κελύφη, όστρακα και επικαθίσεις. Ο χαλκός είχε γίνει λεπτός και εύθραυστος. Τα κομμάτια καθαρίστηκαν, συντηρήθηκαν και συγκολλήθηκαν με μεγάλη προσοχή. Στο εσωτερικό του γλυπτού υπάρχει ένας σκελετός-αρματούρα, που στηρίζει τα κομμάτια που το

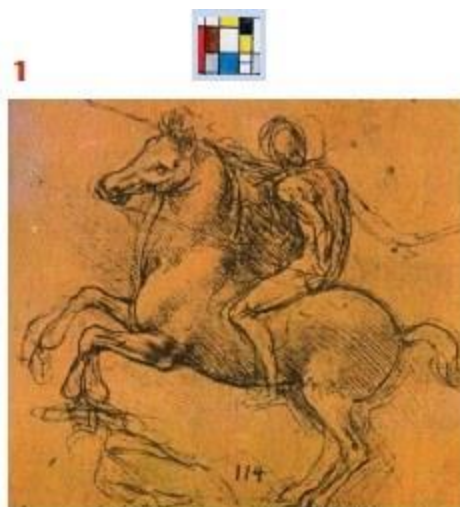
απαρτίζουν. Το σύμπλεγμα του νεαρού αναβάτη (γνωστού και ως «Jockey του Αρτεμισίου») και του αλόγου απέκτησε τη σημερινή μορφή του το 1972. Υπάρχουν διάφορες εκδοχές σχετικά με την πορεία του πλοίου που ναυάγησε στο Αρτεμίσιο και την πηγή προέλευσης των ευρημάτων ή τον προσορισμό τους. Πιθανόν να πρόκειται για λάφυρα ή για μεταφορά έργων τέχνης. Η διάσωση των χάλκινων έργων της αρχαιότητας οφείλεται στο γεγονός ότι βρέθηκαν σε πλοία που ναυάγησαν, διότι σε μεταγενέστερες εποχές έλιωναν συνήθως τα χάλκινα έργα για άλλη χρήση, οπότε σήμερα αυτά σπανίζουν, σε αντίθεση με τα μαρμάρινα αντίγραφά τους. ***Ενάλια αρχαιολογία:** Είναι ο κλάδος της αρχαιολογίας που μελετά υποθαλάσσια μνημεία (ναυάγια, βυθισμένες πόλεις και άλλα ίχνη του παρελθόντος). Ανάμεσα στα στοιχεία που χρησιμοποιούν οι αρχαιολόγοι για τις έρευνές τους περιλαμβάνονται σχέδια πλοίων, ημερολόγια, μαρτυρίες, αναφορές εξερευνητών, παλιοί χάρτες, νομικά, φορολογικά ή εμπορικά αρχεία, καθώς και γεωλογικά φαινόμενα. Κέλης: Άλογο για ιππασία και ιππικούς αγώνες.

Υλικό: μπρούντζος **Έτος δημιουργίας:** 150 π.Χ. Περίπου **Τόπος διατήρησης:** Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Αθήνα **Διαστάσεις:** ύψος 205 εκ.

Άλογα σε κίνηση του Λεονάρντο Ντα Βίντσι Το άλογο υπήρξε το αγαπημένο θέμα του Λεονάρντο Ντα Βίντσι. Τον ενδιέφερε η απόδοση της κίνησης του αλόγου και έκανε πολλά σχέδια με αυτό το θέμα. Μελέτησε τα άλογα για να μάθει την ανατομία, τις διαθέσεις, τις συνήθειες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Πίστευε ότι το άλογο ήταν το ζώο των θεών και των ηρώων.

Λεονάρντο Ντα Βίντσι, «Μελέτες για την κίνηση του αλόγου»

3

2

4

Τα άλογα στην αγιογραφία

Στη βυζαντινή αγιογραφία το άλογο απεικονίζεται μαζί με μορφές Αγίων, όπως ο Άγιος Δημήτριος και ο Άγιος Γεώργιος. Το άλογο μαζί με τον Άγιο συμβολίζει

τη νίκη του «καλού» πάνω στο «κακό». Στην πάλη αυτή, το άλογο με την έντονη κίνηση και την ορμή του προαναγγέλλει τη νίκη.

14 - Ο Άγιος Γεώργιος Ρωσική αγιογραφία του 14ου αιώνα

Άλογα στη σύγχρονη γλυπτική Στη σημερινή εποχή το άλογο, παρόλο που έχει χάσει τη στενή σχέση του με τον άνθρωπο, παραμένει πηγή έμπνευσης πολλών σύγχρονων καλλιτεχνών. Σπουδαίοι γλύπτες δημιούργησαν περίφημα γλυπτά με τη μορφή του.

Στη σημερινή εποχή το άλογο, παρόλο που έχει χάσει τη στενή σχέση του με τον άνθρωπο, παραμένει πηγή έμπνευσης πολλών σύγχρονων καλλιτεχνών. Σπουδαίοι γλύπτες δημιούργησαν περίφημα γλυπτά με τη μορφή του

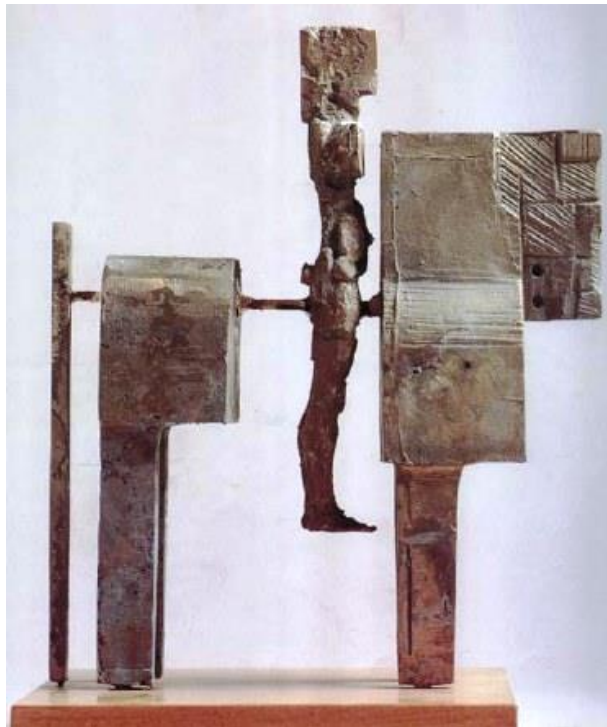

16 - Σχέδια με άλογα του Δημήτρη Καλαμάρα

Ο Δ. Καλαμάρας ήταν Έλληνας γλύπτης. Γεννήθηκε στη Φλώρινα το 1924 Σπούδασε στη Σχολή Καλών Τεχνών ζωγραφική Συνέχισε στις Ακαδημίες Καλών Τεχνών της Φλωρεντίας και της Ρώμης. αντίστοιχα. Κατά την παραμονή του στην Ιταλία, συνδέθηκε με σημαντικούς καλλιτέχνες, όπως τον Τζάκομο Μαντζου, τον Μαρίνο Μαρίνι, τον Τζόρτζιο ντε Κίρικο κ.α. Πραγματοποίησε ταξίδια σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις και μελέτησε μουσεία. Το 1958 εγκατέστησε το πρώτο εργαστήριο χαλκοχυτικής στη Σχολή Καλών Τεχνών, ενώ από το 1969 ως το 1985 υπήρξε καθηγητής στην έδρα της γλυπτικής.

17 - Άλογο. Χαλκός επισμαλτωμένος, 1,21x1,15μ., 1979.

Ο **Μαρίνο Μαρίνι** (ιταλικά: *Marino Marini*, 27 Φεβρουαρίου 1901 – 6 Αυγούστου 1980) ήταν Ιταλός γλύπτης. Ο Μαρίνι εισήχθη στην Ακαδημία Καλών Τεχνών της Φλωρεντίας το 1917. Μολονότι δεν εγκατέλειψε ποτέ τη ζωγραφική, από το 1922 αφιερώθηκε κυρίως στη γλυπτική.

Σύγχρονες παραλλαγές του αλόγου

Οι παραλλαγές που παρατηρούμε στα έργα τέχνης φαίνονται από το διαφορετικό τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η μορφή του αλόγου σε κάθε έργο. Οι παραλλαγές αυτές γίνονται από τους καλλιτέχνες με τη διαφορετική χρήση των σχημάτων, των χρωμάτων, της κίνησης, της έκφρασης και του μεγέθους, έτσι ώστε το ίδιο θέμα να απεικονιστεί διαφορετικά.

Ο Τζόρτζιο ντε Κίρικο ήταν [Ιταλός](#) ζωγράφος, συγγραφέας και γλύπτης, γνωστός ως ένας από τους καλλιτέχνες που διαμόρφωσαν το ιδίωμα της Μεταφυσικής Ζωγραφικής αλλά και για την επιρροή που άσκησε σε καλλιτεχνικά ρεύματα του 20ού αιώνα. Γεννήθηκε στο Βόλο και ήταν ο πρωτότοκος γιος του [Εβαρίστο](#) και της Τζέμα ντε Κίρικο. Ο πατέρας του εργαζόταν ως μηχανικός και επέβλεπε την κατασκευή του θεσσαλικού σιδηροδρομικού δικτύου το 1881, ενώ η μητέρα του ήταν πρώτη τραγουδίστρια της όπερας. Η οικογένειά του εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Ελλάδα το 1897, εννέα χρόνια μετά τη γέννηση του. Το ελληνικό περιβάλλον και ο ελληνικός πολιτισμός, μέσα στον οποίο μεγάλωσε ο ντε Κίρικο, υπήρξε πηγή έμπνευσης για εκείνον.

Το άλογο είναι ζώο ατίθασο, περήφανο και έγινε σύμβολο της ελευθερίας και της δύναμης. Πηγή έμπνευσης πολλών καλλιτεχνών, αποτέλεσε αφορμή για μεγάλες δημιουργίες σε όλη την ιστορία της τέχνης. Μέσα από αυτές μπορούμε να δούμε πώς ο κάθε δημιουργός σχεδίασε, ζωγράφισε και σκάλισε στο μάρμαρο με διαφορετικό τρόπο τη μορφή και τα χαρακτηριστικά του αλόγου.

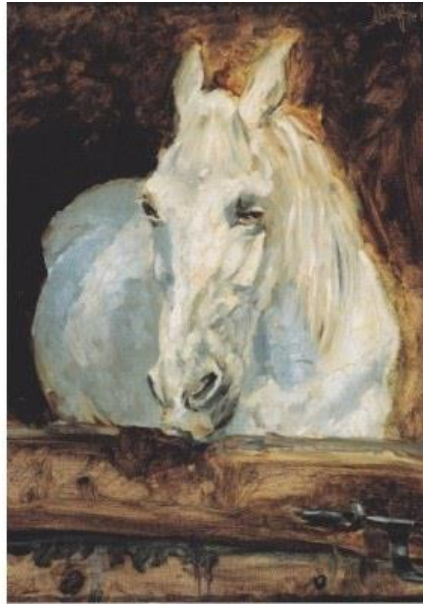

19 - Αλέκος Φασιανός

20 - [Ζακ-Λουί Νταβίντ](#), Ο Ναπολέων έφιππος.

21 - Ανρί ντε Τουλούζ-Λωτρέκ

22 - Ντιέγκο Βελάσκεθ

23 - Εντγκάρ Ντεγκά, Άλογα σε λιβάδ

24 - Εντγκάρ Ντεγκά

25 - Εντγκάρ Ντεγκά, Άλογο που εκτελεί βηματισμό με λασκαρισμένα ηνία

26 - Εντγκάρ Ντεγκά

27 - Ενγκάρ Ντεγκά

28 - Ενγκάρ Ντεγκά, Ενγκάρ Ντεγκά

29 - Ενγκάρ Ντεγκά, Αλογα πριν από την έναρξη

30 - [Ευγένιου Ντελακρουά](#), Μονομαχία ιπποτών

31 - [Ευγένιου Ντελακρουά](#), Άλογα που βγαίνουν από την θάλασσα

32 - [Ευγένιου Ντελακρουά](#), Μαροκινός σελώνει το άλογό του

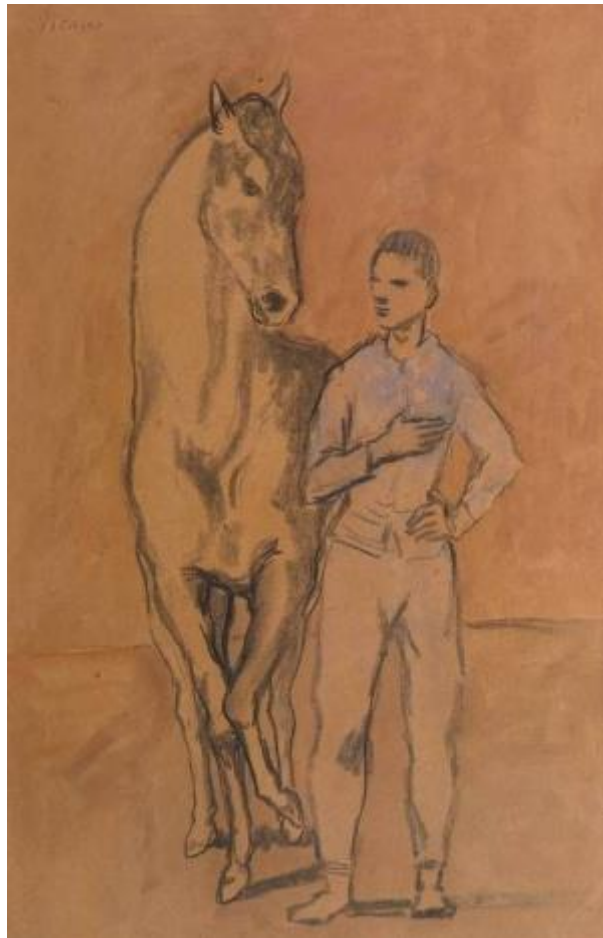
33 - [Ευγένιου Ντελακρουά](#), Άλογο τρομαγμένο από αστραπή

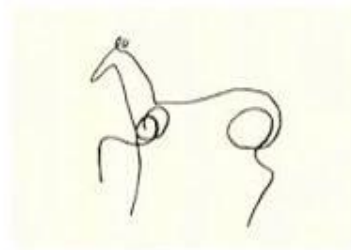
34 - Βαν γκογκ, γέρικο άλογο

35 - Πικάσο, Λεπτομέρεια από το έργο "Γκουέρνικα"

36 - Πικάσο

37 - Πικάσο

38 - Πωλ Γκωγκέν

39 - Πωλ Γκωγκέν

Ο Γαλάζιος Καβαλάρης

Ο Καντίνσκι και ο Μαρκ ίδρυσαν την καλλιτεχνική ομάδα του Γαλάζιου Καβαλάρη. Και οι δυο αγαπούσαν το γαλάζιο χρώμα, ο Μαρκ τα άλογα και ο Καντίνσκι τους καβαλάρηδες. Ο Μαρκ θαύμαζε πολύ τη φύση και τα ζώα. Όλο του το έργο είναι γεμάτο με τις μορφές των ζώων που αγαπούσε, τους έδινε φανταστικά χρώματα και όχι τα πραγματικά τους.

[Φραντς Μαρκ](#)

Βασίλι Καντίνσκι

1

Ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο οι καλλιτέχνες αποδίδουν το ίδιο θέμα είναι η εικαστική παραλλαγή. Ο κάθε καλλιτέχνης βλέπει, αισθάνεται και ερμηνεύει τον κόσμο γύρω του με διαφορετικό τρόπο.

Εργασία Παρατηρήστε, εμπνευστείτε από τα έργα των καλλιτεχνών και ζωγραφίστε το δικά σας έργο με θέμα τα άλογα. Σε ποιους χώρους θα ήθελες να ζωγραφίσεις τα δικά σου άλογα; Ποια χρώματα θα διάλεγες για να χρωματίσεις το έργο σου;

- Βιβλίο εικαστικών Γ' & Δ' δημοτικού σχολείου
- Βικιπαίδεια
- "Περιήγηση στην Τέχνη" (*Εικαστικά Δημοτικού*), Σχολικό εγχειρίδιο εικαστικών του Γιώργου Σιγάλα - 6. ΚΕΛΗΣ ΙΠΠΟΣ ΜΕ ΝΕΑΡΟ ΑΝΑΒΑΤΗ (150 π.Χ. περίπου), γλυπτική